

Gevels in zichtbare materialen

REINIGEN EN RESTAUREREN

Gevoelige huid: met zachtheid te reinigen...

De gevelreiniging verbetert de kwaliteit van de openbare ruimte. Ze moet zorgen voor een voldoende staat van reinheid, en tegelijkertijd de verwerking van materialen tot een minimum beperken. De wens om de gevel "op te knappen" leidt inderdaad te dikwijls tot onherstelbare schade die het ongeoefende oog niet onmiddellijk opmerkt.

De Brusselse gebouwen vormen een echte uitdaging voor de gevelaannemer, omdat ze verschillende materialen combineren die bij het reinigen technieken vereisen die aan elk geval apart zijn aangepast: blauwe hardsteen, harde of zachte witte steen, ruwe, gladde of verglaasde baksteen, steenpleister, beton... Een reinigungsoperatie moet gepaard gaan met ingrepen die nuttig zijn voor de goede bewaring van de gevel: restauratie van natuursteen, van pleisters, van smeedwerk en schrijnwerk, opvoering indien nodig, eventueel aanbrengen van een waterwerend middel...

In deze brochure vindt u de verschillende methodes om uw gevel te reinigen zonder deze te beschadigen, en op die manier te bewaren.

Geërodeerde baksteen door een agressieve reiniging

De Brusselse bebouwing wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan gevelmaterialen
Madeliefjesstraat, 1030 Schaarbeek

Waarom en hoe worden de gevels vuil?

De gevelmaterialen, blootgesteld aan weer en wind, verouderen en krijgen mettertijd een patina. De intensieve vervuiling die men in de steden ziet, is hoofdzakelijk te wijten aan de luchtverontreiniging door verbrandingsresten die gerelateerd zijn aan het autoverkeer. Er zijn andere soorten vervuiling: microalgen, mossen, vlekken afkomstig van metaalcorrosie...

De vervuiling door luchtverontreiniging slaat ongelijk neer op een gevel. Schone zones komen overeen met delen die regelmatig door regenwater gespoeld worden. Ze steken af bij de vuile zones die ontstaan onder de uitspringende delen: vensterbanken, lijsten, balkons, erkers en daklijsten. Er zijn twee soorten vervuiling: het vuil dat neerslaat op het oppervlak, en de vlekken die in de materialen dringen. De stenen ontwikkelen pathologieën als gevolg van verontreinigende stoffen: uitbloeiing, aankorsting, afschilfering...

Ongelijke verdeling van vuil op de gevel
Ooststraat 2, 1030 Schaarbeek

Pathologische aankorsting onder een balkonplatform in blauwe hardsteen

Gevelreinigingstechnieken

De gevelreinigingstechnieken kunnen in drie “families” onderverdeeld worden: reinigen met water, reinigen door het spuiten van een straalmiddel en chemisch reinigen. De methode moet aangepast worden aan het type van bekledingsmateriaal, aan zijn bewaringsstaat en aan het vervuilingstype. Het is verstandig om vooraf proeven uit te voeren. Bij de hierna beschreven technieken zijn het reinigen met water onder hoge druk en het waterstralen van granulaten de meest gebruikte. De meer uitgebreide (en duurdere) methodes zijn meestal voorbehouden aan de beschermde gebouwen, waarvoor specifieke eisen met betrekking tot het respect voor de materialen worden toegepast.

Reinigen met water

Het reinigen met water komt in drie varianten voor, die zich onderscheiden door de hoeveelheid, de temperatuur en de waterdruk.

Herhaalde waterverstuiving

Kleine hoeveelheden water worden op de gevel gespoten onder lage druk (minder dan 10 bar), met tussenpozen en door middel van een reeks sproeiers. Het vuil, dat door het gestraalde water in de vorm van “mist” is losgeweekt, wordt daarna weggespoeld door een waterstraal en kan gepaard gaan met handmatig borstelen.

Het reinigen door herhaalde waterverstuiving maakt een reiniging mogelijk waarbij materialen zoals kalksteen bijna niet aangetast worden. Als de gebruikte waterhoeveelheden te groot zijn, bestaat er een risico op beschadiging van het metselwerk en zelfs aan de binnenkant van het gebouw.

Verzadigde stoom

Verzadigde stoom wordt onder lage druk (2 tot 6 bar) op de gevel gespoten. Deze techniek maakt het vuil los door de mechanische werking en de hoge temperatuur van de stoom (tussen 120 en 160° C). Het water dat geproduceerd wordt door de condensatie van stoom bij contact met de gevel, doet het vuil wegspelen. Weinig ondernemingen beschikken over de nodige uitrusting om deze techniek uit te voeren.

Deze zachte methode bewaart het patina van de materialen. Sterke vervuiling kan er niet door verwijderd worden. De methode is afgeraden voor fijn bewerkte materialen, die door de hoge temperatuur beschadigd zouden kunnen worden.

Water onder hoge druk

Bij deze techniek wordt het vuil verwijderd met een koude of warme waterstraal onder hoge druk (30 tot 100 bar). Van de technieken met water is deze de meest gebruikte, wegens haar relatief lage kostprijs. In de offertes wordt ze soms verward met de reiniging met verzadigde stoom.

De reiniging met water onder hoge druk is toepasbaar op harde materialen. Ze kan de zachte materialen en de metselvoegen beschadigen.

Reiniging door het spuiten van een straalmiddel

Er wordt een straalmiddel met perslucht op de gevel gespoten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de droge straaltechnieken en de hydropneumatische straaltechnieken (met toevoeging van water).

Droogstralen met fijne straalmiddelen

Bij deze techniek, bekend onder de naam "gommage", wordt een poeder met een fijne korrelgrootteverdeling (minder dan 100 micron) en meer verwant aan talk dan aan zand, onder lage druk drooggestraald in een persluchtstroom. Omdat de reiniging meer door wrijving dan door inslag gebeurt, is het schurend effect op de gevel zachter dan bij het waterstralen van granulaten, waardoor zelfs gebeeldhouwde elementen gereinigd kunnen worden. Deze techniek maakt het gebruik van een afschermings- en afzuigsysteem noodzakelijk, om te verhinderen dat het stof zich verspreidt.

©Thomann Henry, UK

Het droogstralen met fijne straalmiddelen maakt het mogelijk een sterke vervuiling te verwijderen, ook op zachte materialen. Deze techniek is niet geschikt voor gepolijste of verglaasde oppervlakken. Gezien haar hoge kostprijs wordt deze enkel gebruikt voor grote gebouwen of monumenten.

Hydropneumatisch stralen

Deze techniek vindt men in de offertes onder verschillende benamingen terug: hydropneumatisch zandsteenpolijsten, gommage met nat granulaat, hydrogommage, Torbosysteem... De perslucht brengt het straalmiddel in beweging dat, onder lage druk gespoten (maximum 3 bar), de materialen reinigt door de schurende werking. Tegelijk wordt water gespoten om te verhinderen dat stof vrijkomt en om het mengsel van straalmiddel en vuil door afvloeien te verwijderen. Naast de vakbekwaamheid van de operator die bepalend is, beïnvloeden verschillende parameters de kwaliteit van de reiniging: het soort straalapparaat, het gebruikte straalmiddel en de werkdruk.

Het basisstraalapparaat heeft twee straalmonden die naast elkaar zijn geplaatst, de ene voor het water en de andere voor het straalmiddel. Er zijn uitgebreidere systemen voorzien van straalmonden die de straalhoek van het schurend straalmiddel op de gevel doen wisselen, om de aantasting van het oppervlak van de materialen te beperken.

Het gebruikte straalmiddel is meestal zand van het type "Molzand". De hardheid van dit straalmiddel beperkt zijn gebruik tot het reinigen van harde materialen. De diameter van de korrels moet tussen 100 en 200 micron liggen, en zelfs 250 micron voor het reinigen van sterke vervuiling op blauwe steen. Het gebruik van zachtere straalmiddelen of van verschillende vormen (calciet, dolomiet, gebroken glas, olivienzand...), zelden gebruikt op de gewone werven, maakt het mogelijk de methode op zachtere materialen toe te passen.

Hydropneumatisch stralen kan goede resultaten geven op harde materialen, maar kan zachte materialen onherroepelijk eroderen (tenzij zachte straalmiddelen gebruikt worden). Deze techniek is niet geschikt voor gladde, gepolijste of verglaasde oppervlakken.

Chemisch reinigen

Bijtende (zure of basische) producten of oppervlakteactieve stoffen (neutrale detergenten), aangebracht met de borstel of in kompressen, reageren met het vuil en vergemakkelijken zijn verwijdering. Na een reactietijd die door de fabrikant bepaald is, wordt het product weggespoeld met verzadigde stoom of met water onder hoge druk.

De oppervlakteactieve stoffen vormen in het algemeen weinig risico's voor de te reinigen onderlagen. Ze zijn doeltreffend op gladde materialen zoals verglaasde baksteen. Om milieuredenen (vermijden dat gevaarlijke producten in de riolering terechtkomen) en wegens het risico op uitbloeiingen (witte sporen) of kleurwijziging van de materialen, moet het gebruik van bijtende producten in de meeste gevallen vermeden worden.

Bijzondere technieken

Naast de hierboven beschreven technieken zijn er nog heel wat andere minder bekende technieken, bedoeld voor specifieke toepassingen:

- **stralen van korrels koolzuurijs** (CO_2 gestold op $-78,5^\circ\text{C}$) lijkt interessant om verf te verwijderen die oorspronkelijk niet-geverfde onderlagen bedekt;
- **schuurpasta** op basis van klei is doeltreffend om weinig poreuze en gladde materialen te reinigen, vooral de marmers;
- **laserreinigen**, waardoor lichtgekleurde steenachtige materialen met donkere plekken gereinigd kunnen worden, wordt gebruikt voor het reinigen van beeldhouwwerken;
- **enzymen en bacteriën** die al lang in detergenten voor wasmiddelen gebruikt worden, zijn het voorwerp van veelbelovende proeven voor het reinigen van gebouwen.

Gevelmaterialen en reinigingstechnieken

Tot het midden van de 19e eeuw vindt men maar weinig materialen terug in de Brusselse gevels: baksteen, witte steen en, in mindere mate, blauwe hardsteen. Het metselwerk wordt gewoonlijk beschermd door pleisters en verven.

Vanaf het eind van de 19e eeuw voert het spel van texturen en kleuren van de zichtbare materialen de boventoon.

De korte uiteenzettingen hierna stellen courante gevelmaterialen en richtinggevende adviezen voor over de reiniging. De oppervlakreactieve producten (dikwijls toepasbaar) en de zure of basische producten (te verbieden voor de meeste materialen) worden in de tabellen niet vermeld.

- 😊 = minimale aantasting van het materiaal indien de techniek correct toegepast wordt
- 😐 = toepasbare techniek, maar met de nodige omzichtigheid te gebruiken
- 😞 = te verwerpen techniek wegens het risico op beschadiging van het materiaal

Gevelstenen in terracotta

De terracotta baksteen wordt verkregen door het bakken, na het drogen van een kleiachtige pasta die in een gietvorm wordt geperst. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen metselstenen die dienen voor de bouw van het hoofddeel van de muur, en gevelstenen die regelmatig zijn en bestemd voor de gevels.

Vanaf het einde van de 19e eeuw maakt de mechanisatie van de productie het mogelijk om een steeds breder gamma van gevelstenen aan te bieden. Afhankelijk van de samenstelling van de klei en de bewerkingstechnieken hebben de bakstenen een gladde, ruwe of verglaasde afwerking en hebben ze verschillende kleurschakeringen: rood, oker, bruin, zwart, wit, grijs, geel en zelfs groen of blauw...

Ruwe baksteen
Emile Duraylaan 52, 1050 Elsene (1928)

Ruwe terracotta baksteen

- 😊 verzadigde stoom (indien weinig vuil) droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😐 hydropneumatisch stralen
- 😞 water onder hoge druk

Gladde terracotta baksteen

- 😊 verzadigde stoom
- 😐 water onder hoge druk droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😞 hydropneumatisch stralen

Verglaasde baksteen

- 😊 verzadigde stoom
- 😐 water onder hoge druk
- 😞 hydropneumatisch stralen droogstralen met fijne straalmiddelen

Gele gladde baksteen

Groene verglaasde baksteen en witte gladde baksteen
Eedgenotenstraat 77, Brussel

Metselsteen als parement gebruikt

Om redenen van besparing wordt de gangbare terracotta baksteen, bestemd voor het metselwerk, dikwijls gebruikt in de gevel. Hij wordt dan beschermd door een baksteenrode deklaag en gecombineerd met specifieke voegtechnieken, waardoor hij het regelmatige uitzicht van een gevelsteen krijgt.

Het is afgeraden om dit type van parement te reinigen. Een reiniging met verzadigde stoom kan overwogen worden, maar de kans bestaat dat het resultaat weinig zichtbaar is. Indien nodig kan de oorspronkelijke deklaag van de baksteen vernieuwd worden door middel van een minerale verf (voorbeeld: silicaatverf). Reinigen door het spuiten van straalmiddelen of met water onder hoge druk is volstrekt uit den boze!

Geverfde metselstenen met geborstelde voegen die opnieuw getrokken zijn met het voegijzer

Hetzelfde type parement na een niet aangepaste reiniging

Kalkzandsteen

Kalkzandstenen worden niet gemaakt van klei, maar van een vochtig mengsel van kalk en water dat onder stoomdruk gebakken wordt. Men ziet ze vaak in de gevels van gebouwen uit de vroege 20e eeuw. Ze hebben een beige, lichtgrijze of lichtjes roze kleur, en bezitten een hoge porositeit waardoor ze vatbaar zijn voor vuil en moeilijk te reinigen zijn.

Kalkzandsteen

- 😊 verzadigde stoom (indien weinig vuil)
- 😞 droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😞 water onder hoge druk
- ⚡ hydropneumatisch stralen

Blauwe kalksteen of "petit granit"

De blauwe hardsteen, zeer dicht, resistent en weinig poreus, is hoofdzakelijk afkomstig uit de streek van Henuyères: Zinnik, Ecaussines... In de 19e eeuw wordt hij vrijwel systematisch gebruikt voor de gevelplinten, de lijsten en dorpels van vensters en deuren, de grondvlakken en consoles van balkons. Zijn uitstekende geschiktheid voor behouwing zorgt voor een grote keuze aan afwerkingen.

Gevelplinten in blauwe hardsteen met gebeitelde afwerking

Blauwe hardsteen

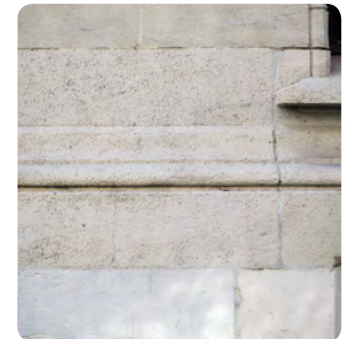
- 😊 verzadigde stoom (indien weinig vuil)
- 😊 water onder hoge druk (indien weinig vuil)
- 😊 droogstralen met fijne straalmiddelen (behalve indien gladde afwerking)
- 😞 hydropneumatisch stralen (behalve indien gladde afwerking)

Witte kalksteen

Tot het midden van de 19e eeuw komt de witte steen vooral uit onze streken. De Balegemse steen, en daarna de Gobertingse steen, worden met name gebruikt voor de bouw en de restauratie van grote burgerlijke en religieuze monumenten. Vanaf 1870 is de Franse witte steen steeds meer aanwezig. De hardheid en porositeit van witte steen variëren sterk.

Parement in Gobertingse steen en blauwe hardsteen

Parement dat witte steen van verschillende hardheden combineert

Zachte witte kalksteen

- 😊 verzadigde stoom (indien weinig vuil)
- 😐 droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😞 water onder hoge druk
hydropneumatisch stralen

Harde witte kalksteen

- 😊 herhaalde waterverstuiving (indien weinig vuil)
verzadigde stoom (indien weinig vuil)
droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😐 hydropneumatisch stralen
- 😞 water onder hoge druk

Simili pleister

De simili pleisters verschijnen enkele jaren vóór de Eerste Wereldoorlog en kennen hun glorie in de jaren 20-30. Ze bestaan uit een mortel op basis van cement en kalk waaraan een aggregaat van steen wordt toegevoegd om het uitzicht van deze laatste te imiteren. Ze worden toegepast op baksteenmetselwerk en op gewapend beton. Schijnvoegen worden met het voegijzer getrokken in de nog verse pleister. Deze schijnvoegen kunnen opgevuld worden met een mortel van een andere kleur. De afwerking van de mortel verbetert de textuur van het materiaal bij het plaatsen (borstelen...) of na het drogen (beitelen...). Deze pleisters mogen in geen geval geverfd worden.

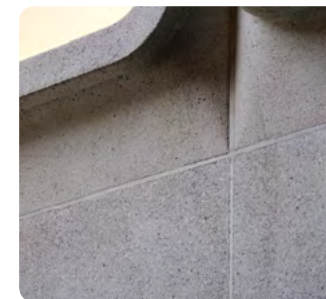
Simili pleister gecombineerd met hardsteen

Simili pleister

- 😊 verzadigde stoom (indien weinig vuil) droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😐 hydropneumatisch stralen

Sierbeton

Na de Tweede Wereldoorlog verdient het prefabbeton zijn sporen als materiaal voor gevelbekleding. Zijn oppervlak kan glad zijn of ruw wanneer het gewassen werd vóór het einde van de verharding om het aggregaat er weer uit te halen. Er zijn twee productfamilies: de bekledingsplaten die op de draagstructuur worden bevestigd door middel van metalen haken, en de elementen in architectonisch beton die zelf voor de draagfunctie van de gevel zorgen.

Beton met zichtbare fijne granulaten

Beton met zichtbare fijne granulaten

- 😊 verzadigde stoom
water onder hoge druk (indien weinig vuil)
droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😐 hydropneumatisch stralen

Beton met grote zichtbare granulaten

- 😊 droogstralen met fijne straalmiddelen
- 😐 hydropneumatisch stralen
- 😞 verzadigde stoom
water onder hoge druk

Metselvoegen

Tot de Eerste Wereldoorlog zijn de voegen gewoonlijk samengesteld uit een kalkmortel. Daarna worden bastaadmortels (kalk en cement) frequent gebruikt. De voeg moet tegelijk de regenwaterinfiltratie in de muur beperken en zijn droging bevorderen dankzij een hoge waterdampdoorlaatbaarheid. Er is een ruime waaier aan voegen met verschillende vormen die de gevel expressie geven.

Afgeschuinde voegen die de schaduwen versterken in een bakstenen parement van de jaren 30

De keuze van de reinigingstechniek moet rekening houden met de weerstand van de voegen om, voor zover mogelijk, hun conservering te verzekeren.

Herstellings- en restauratiewerken

Een reinigingsoperatie vormt het ideale moment om alle herstellingswerken uit te voeren die de goede conservering van de gevel mogelijk maken, en om tegelijk de aanwezigheid van de stelling te benutten.

Restauratie van steen

Het restaureren van beperkte beschadigingen (lichte scheuren, scherven...) kan door een gevelonderneming uitgevoerd worden. Wanneer het om grotere defecten gaat, behoort de interventie tot het vakgebied van de steenhouwer. Deze ent inzetstukken in steen, voert herstellingen uit met eventueel gewapende minerale mortel, en vervangt zelfs gevelstenen die te veel beschadigd zijn.

Te restaureren hoek van het balkonplatform

Vervanging van een beschadigde console
© Richard Thomas

Restauratie van beton

Dit werk moet grondig uitgevoerd worden door specialisten. Een simpele "aanvulling" van de ontbrekende delen met mortel zal uitlopen op het loskomen van deze geïmproviseerde herstellingen. Het is noodzakelijk de door "carbonatatie" aangetaste delen van het beton vrij te maken (het CO₂ in de lucht verzuurt het beton) en het ijzer tegen corrosie te behandelen, alvorens de herstelling uit te voeren met compatibele mortels.

Opvoeging

De vernieuwing van de voegen is dikwijls noodzakelijk in de hoge delen van de gevel, die lijden onder weer en wind. De volledige opvoeging is zelden gerechtvaardigd. In de oude gevels gebruikt men een kalkmortel. In de recentere gevels (na de Eerste Wereldoorlog) kan een bastaardmortel (kalk en cement) worden voorgesteld. De kleur, de textuur en de vorm van de nieuwe voegen moeten identiek zijn aan die van de bestaande voegen.

Smeedwerk, schrijnwerk, sgraffiti, keramieken

Deze elementen moeten bij het reinigen beschermd worden. Hun onderhoud en hun eventuele restauratie vormen de finishing touch van een operatie voor gevelverfraaiing. In de meeste gevallen behoren deze ingrepen tot het vakgebied van gespecialiseerde vaklui of conservators-restaurateurs.

Restauratie van een sgraffito

Indien u een **ambachtsman** of bedrijf zoekt dat gespecialiseerd is in herstellings-, conserverings- of restauratiewerken van elementen van uw woning, bekijk dan www.beroepenvanhetergoed.brussels.

Op deze website vindt u meer dan 150 professionelen die werkzaam zijn in het Brussels Gewest. Referenties en foto's van de werken helpen u de specialist voor uw project te kiezen.

Vochtwerende behandelingen

Vochtwerende middelen zijn kleurloze producten, dikwijls op siliconenbasis, die de poreuze materialen vochtwerend maken. In plaats van in het parement te dringen, druppelt en stroomt het regenwater op zijn oppervlak, wat het "zelfreinigingsproces" versterkt. Het is van essentieel belang een product te kiezen dat de droogcapaciteit van de materialen zoveel mogelijk behoudt.

Welke materialen (niet) vochtwerend behandelen?

Het aanbrengen van een vochtwerend middel kan nuttig zijn op witte kalksteen en poreuze baksteen, maar moet vermeden worden op blauwe hardsteen, verglaasde baksteen of gepolijst marmer want het kan ongewenste wijzigingen van het uitzicht veroorzaken. Sgraffiti, mozaïeken of faiëncetegels mogen in geen geval waterwerend gemaakt worden.

Gevels die in slechte staat of gebarsten zijn, mogen geen vochtwerende behandeling krijgen want deze kan het vochtig worden van materialen en hun vorstgevoeligheid versterken. Deze behandeling wordt dikwijls vermeden voor beschermde gebouwen, met name wegens de onomkeerbaarheid ervan.

Preventieve antigraffitibehandelingen

Een antigraffiti is een product dat op de gevel ter hoogte van het gelijkvloers wordt aangebracht. Het vergemakkelijkt de verwijdering van graffiti, doordat het de inkt en de verf verhindert om in de materialen te dringen. De "angst voor graffiti" mag er echter niet toe leiden om remedies toe te passen die erger zijn dan de schade die ze geacht worden te vermijden! De antigraffiti kunnen de droogcapaciteit van de materialen sterk beperken en hun tinten wijzigen

Om dit risico te beperken zal men de voorkeur geven aan niet-blijvende en waterdampdoorlatende antigraffitiprodukten. Als een graffiti vlekken maakt op de gevel, wordt de beschermingslaag tegelijkertijd met de inkt en de verf verwijderd door reiniging met verzadigde stoom of met warm water onder hoge druk. Daarna wordt een nieuwe antigraffitilaag aangebracht.

Vóór de start van de werken

In de meeste gevallen richt de particulier die zijn gevel wil laten reinigen zich rechtstreeks tot de aannemer. Wanneer het om grote gebouwen gaat of gebouwen met een erfgoedwaarde, is het aanbevolen om op een gespecialiseerde architect beroep te doen.

Keuze van de onderneming

De gevelreiniging wordt niet geregeld door een toegang tot het beroep. Naast ernstige ondernemingen zijn er minder aanbevelenswaardige bedrijven actief op de markt. Het is interessant om aan de geraadpleegde aannemers adressen van referentiewerven te vragen.

Diagnose, offerte of lastenboek

De diagnose begint met een nauwkeurige identificatie van de materialen, van de vervuiling en van de beschadiging door veroudering of door een eventuele vorige reiniging. Ze vormt de basis van een aannemingsofferte of van een lastenboek van de architect. Een nuttige clausule om in te voorzien, is het uitvoeren van voorafgaande proeven.

Voorafgaande proeven

De proeven maken het mogelijk de gewenste staat van reinheid en de grenzen die niet overschreden mogen worden wat betreft de aantasting van de materialen, vast te leggen. Zo worden geschillen voorkomen, ofwel wanneer de werkzaamheden niet tot de verwachte staat van reinheid leiden, ofwel wanneer de gevelmaterialen beschadigd zijn door de reiniging.

Beschermingsmaatregelen

Het is van essentieel belang om de oppervlakken die niet gereinigd moeten worden, doeltreffend te beschermen: schrijnwerk en beglazing, sgraffiti, keramieken, gebeeldhouwde reliëfs... Wanneer twee reinigingstechnieken gecombineerd worden, moeten de meest delicate materialen beschermd worden (voorbeeld: bakstenen gereinigd met behulp van een zachtere methode dan die voor de omgevende blauwe hardsteen).

Stedenbouwkundige voorschriften

Algemeen principe

Voor alle werken die het architecturale uitzicht van een goed veranderen, moet een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd worden.

Niet-beschermd gebouw

Het aanspreekpunt is de dienst stedenbouw van de gemeente. Deze dienst informeert u over de stedenbouwkundige vergunningen die moeten worden aangevraagd wanneer het architecturale uitzicht wordt gewijzigd (verandering van kleur, materialen, dikte, enz.).

Beschermd gebouw

Het aanspreekpunt is de Directie Cultureel Erfgoed van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel. Voor een goed dat beschermd is of op de bewaarlijst staat, moet voor de vervanging, zelfs op exact dezelfde wijze, steeds een vergunning worden aangevraagd. Dat is ook het geval voor restauraties, maar in principe niet voor onderhoudswerken. Omdat de grens tussen restauratie en onderhoud niet altijd makkelijk af te bakenen is, is het beter de Directie Cultureel Erfgoed te consulteren, alvorens een ingreep uit te voeren. Deze zal beslissen of de geplande werken wel of niet onderworpen zijn aan een vergunning, en geeft informatie over de eventuele stappen die moeten ondernomen worden.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stelt premies en incentives ter beschikking om de renovatie van gebouwen aan te moedigen. Tal van erfgoedelementen, zelfs als ze niet beschermd zijn, komen in aanmerking voor een specifieke financiële steun (*sgraffiti, keramiekbetegeling, mozaïeken, glasramen, balustrades, siersmeedwerk, decoratieve elementen in de aan de straatzijde gelegen voortuintjes of ter versiering van deuren, ramen of daklijsten*).

Deze steunmaatregelen veranderen regelmatig. Raadpleeg onze **“Samenvatting van premies”** op www.homegrade.brussels of contacteer onze permanentiedienst voor actuele informatie!

Voor / na van een gevelreininging
© Casablanca

De renovatie van woningen, zelfs al zijn ze bescheiden, vormt vaak een stapelplaats van bouwmaterialen en hulpbronnen: vloeren, deuren, radiatoren, tegelvloeren, balken, bakstenen...

Door **valorisatie**, **hergebruik** of **recyclage** krijgen deze materialen en elementen een nieuw leven, wordt verspilling voorkomen en kan op de productie van nieuwe grondstoffen bespaard worden. Dit is het principe van de **circulaire economie!**

Raadpleeg onze brochure "**Renoveren: herstellen, hergebruiken en recycleren**" voor meer informatie en/of vraag inlichtingen bij onze adviseurs!

Homegrade publiceert regelmatig nieuwe **thematische brochures** over de meest voorkomende Brusselse erfgoedelementen (*gevels, glas-in-loodramen, sgraffiti, balkons, vloerbekledingen, daklijsten, historische vensters, deuren, liften...*), en de huisvesting: **renovatie** (*isolatie, akoestiek, veiligheid & uitrusting, ramen, verwarmingsketels, ventilatie, verwarming, regenwatertank, hernieuwbare energie, circulaire economie...*), **mede-eigendom, gemeenschap, aankoop, verhuur...**

U vindt alle brochures op www.homegrade.brussels of in de permanentiedienst. En neem gerust contact op met onze adviseurs als u vragen heeft!

Meer links

Meer info over huisvesting, leefmilieu, stedenbouw, erfgoed, premies en financiële hulp in Brussel:

www.huisvesting.brussels

www.leefmilieu.brussels

www.erfgoed.brussels

www.stedenbouw.brussels

Nuttige lectuur

Gevelreiniging, Technische voorlichting 197, Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf, Brussel, 1995

Waterwerende oppervlakbehandeling, Technische voorlichting 224, Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf, Brussel, 2002

Gids voor de restauratie van metselwerk: Deel 3 – Gevelreiniging, Deel 4 – Restauratie van gevelmaterialen, Deel 5 – Gevelafwerking en gevelbescherming, Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf, Brussel, 2004, 2006, 2008

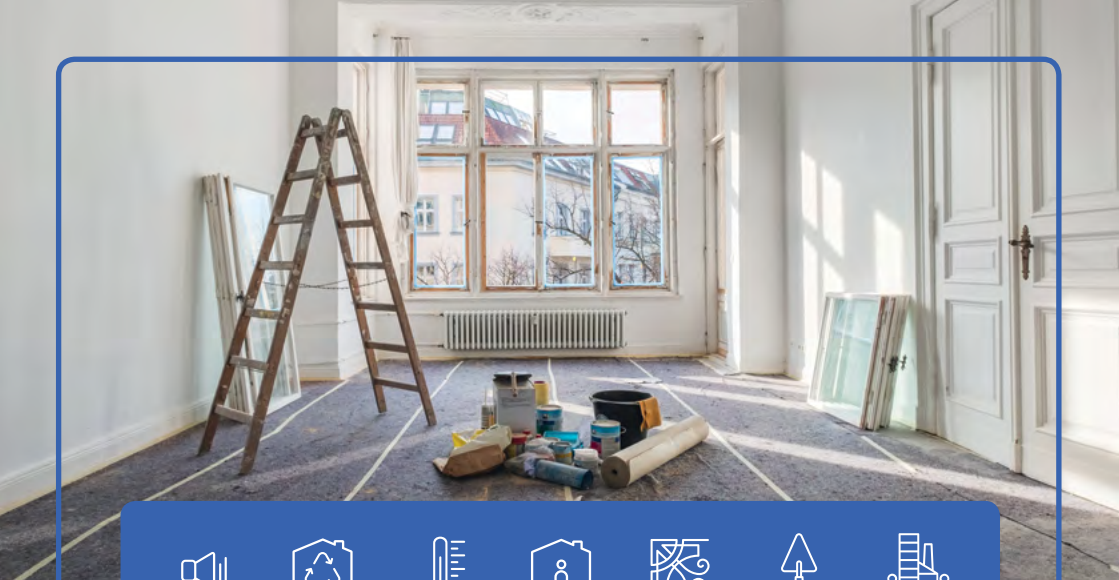
Redactie: Jérôme Bertrand, Homegrade

Met dank aan: Michael de Bouw, Pericles Dimitriou, Tom Leroy, André Loits, Frédéric Roland, Yves Vanhellemont

Uitgever: Homegrade

Datum en plaats van publicatie: Brussel, 2019

Fotoverantwoording: Homegrade, e. a.

AKOESTIEK

DUURZAME
GEBOUWEN

ENERGIE

HUISVESTING

ERFGOED

RENOVATIE

STEDENBOUW

Gratis infoloket:

 Queteletplein 7
1210 Brussel

van dinsdag tot vrijdag van 10u tot 17u
zaterdag (behalve schoolvakantie)
van 14u tot 17u

Infolijn:

 1810 van dinsdag tot vrijdag
van 10u tot 12u en van 14u tot 16u

Uw vragen per e-mail:

 info@homegrade.brussels

Publicatie

www.homegrade.brussels

Facebook

[@homegrade.brussels](https://www.facebook.com/homegrade.brussels)

**Beroepen van het architecturaal
patrimonium**

www.beroepenvanheterfgoed.brussels

www.homegrade.brussels

